

ЛОНДОНСЬКИЙ ЖУРНАЛ «СУРМАЧ»
ЯК ДЖЕРЕЛО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ
КОЛИШНІХ ВОЯКІВ-УКРАЇНЦІВ НА ЧУЖИНІ

Микола ТИМОШИК

orcid.org/0000-0002-7011-3022

доктор філологічних наук, професор кафедри журналістики КНУКіМ

Анотація. Уперше предметом дослідження став маловідомий в Україні військовознавчий журнал української еміграції «Сурмач».

Засновником і видавцем цього видання було Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії (ОБВУ) – громадська організація українців, зареєстрована в Лондоні 1949 року. Виходив у Лондоні з 1955 по 1997 рік. Спочатку як двомісячник, згодом – кварталник, від середини 1960-х років – як річник. Перше число – січень 1955. Останнє – 1997. Головний редактор – в останні роки – С. Фостун.

Повної підшивки цього журналу немає в жодній книгозбірні України, вона досі не оцифрована, редакція не мала сайту. З огляду на це автор проводив дослідження цього видання в Бібліотеці-архіві ім. Шевченка Союзу Українців у Великій Британії (СУБ) у Лондоні.

Об'єктом обсервації стали також пов'язані з діяльністю цієї редакції архівні документи та матеріали Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії в Лондоні та Британської Національної Бібліотеки (British Library).

З'ясовано особливості становлення часопису та специфіку редакційної політики, програму, завдання, читачьке призначення. Журнал започатковувався для колишніх і майбутніх українських вояків і мав виконувати чотири головних завдання: кристалізувати характер українського вояка; поглиблювати любов до України; прищеплювати найвищі ідеали українця-вояка; ознайомлювати з найвищими досягненнями військової техніки, тактики та стратегії.

Увага зосереджена на аналізі тематичної палітри «Сурмача». Вона висвітлюється за такими напрямками: військовознавство (історія, тактика, стратегія, огляди поточних військових подій, рецензії на твори військової тематики); життя й діяльність ОБВУ та споріднених українських комбатантських організацій в Європі та Америці; мемуаристика та спомини дивізійників; поезія, проза, воєнні нариси; релігійна тематика; редакційні статті.

Ключові слова: журнал «Сурмач»; ОБВУ (Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії); українська діаспора; українські дивізійники; військовознавча тематика.

LONDON “SURMACH” JOURNAL
AS A SOURCE FOR STUDYING THE HISTORY AND ACTIVITY
OF FORMER UKRAINIAN SOLDIERS ABROAD

Mykola TYMOSHYK

Doctor of Philological Sciences, professor of the Department of Journalism,
Kyiv National University of Culture and Arts

Annotation. This article is the first attempt to study the little-known in Ukraine military journal of Ukrainian emigration “Surmach” (trumpeter). The founder and publisher of this periodical was the

Association of Former Ukrainian Soldiers in Great Britain (AFUS) – a non-governmental organization of Ukrainians registered in London in 1949. This periodical was issued in London from 1955 to 1997, initially as a bimonthly, later as a quarterly, and from the mid-1960s as a yearbook. The first issue was released in January of 1955; the last – in 1997. The editor-in-chief (during recent years) was S. Fostun.

There is no complete file of this journal in any book collection of Ukraine; it is still not digitized, and the editorial office does not have a website. In view of this, the author has conducted a study of this edition in Shevchenko Library and Archive of the Association of Ukrainians in Great Britain (AUGB) in London.

Archival documents and materials, related to the activity of the Association of Former Ukrainian Soldiers in Great Britain in London and the British National Library have also been observed.

The peculiarities of the journal's formation and the specifics of its editorial policy, program, tasks, and readership have been clarified. The periodical was founded for former and future Ukrainian soldiers and was to perform four main tasks: to crystallize the characters of a Ukrainian soldier; to deepen love for Ukraine; to instill the highest ideals of a Ukrainian soldier; to familiarize with the highest achievements of military equipment, tactics and strategy.

Attention is focused on the analysis of the thematic palette of "Surmach". It is clarified by the following areas: military science (history, tactics, strategy, reviews of the then military events, reviews of works on military topics); life and activity of AFUS and related Ukrainian combatant organizations in Europe and America; memoirs of divisional officers; poetry, prose, military essays; religious topics; editorial articles.

Key words: "Surmach" journal; AFUS (Association of Former Ukrainian Soldiers in Great Britain); Ukrainian diaspora; Ukrainian divisional officers; military affairs.

Повної підшивки журналу «Сурмач» в жодній книгозбірні України немає. Систематизовані комплекти його річників в належному стані зберігаються нині в Лондоні – у Бібліотеці-архіві ім. Тараса Шевченка Союзу Українців у Великій Британії. Саме із цими комплектами працював автор під час наукового стажування у Великій Британії. Принагідно були опрацьовані архівні документи та матеріали Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії в Лондоні та Британської Національної Бібліотеки (British Library).

Про журнал «Сурмач» досі не з'явилося жодної спеціальної розвідки у формі наукової статті ні в Україні, ні в еміграції. Таке дослідження здійснюється вперше.

Завданнями цієї наукової розвідки є:
– зібрати зі шпальт часопису та редакційного архіву, систематизувати та увести до наукового обігу різноманітний

фактологічний матеріал у конкретиці передумов постановня, ствердження та розвою першого на еміграції військознавчого журналу «Сурмач»;

– проаналізувати редакційну політику часопису в реалізації спроб самоідентифікації українців-емігрантів та виживання в чужомовному середовищі.

Перший журнал із військової журналістики

Голосник сурми, прикладений до стулених губ молодого вояка, ось-ось розріже довколишню тишу звичними закличними звуками. Обриси вояка та його сурми зображені темним профілем на фоні українського прапора, у центрі якого – емблема: знак тризуба в обрамленні козацького хреста та двох навскісних шабель-мечів.

Із таким символічним малюнком на обкладинці у художньому виконанні

Роберта Лісовського у січні 1955 року інформаційне поле західної української діаспори поповнив ще один журнал. Назва його – «Сурмач».

За сучасними типологічними ознаками цей журнал можна віднести до групи періодики з військової журналістики.

Засновником і видавцем його стало Об'єднання бувших Вояків Українців у Великій Британії (ОБВУ) – громадська організація українців, зареєстрована в Лондоні 1949 року. Стрижем своєї діяльності вона проголошувала плекання військової традиції українського вояцтва, а також «розгортання всесторонньої праці для добра поневоленої, але нескореної Батьківщини».

Від часу заснування ця організація вже встигла заявити про себе низкою неперіодичних видань. Передусім циклостильових брошур із актуальних дат історичного календаря та військово-патріотичної тематики. Тепер черга надійшла до заснування під прапором ОБВУ періодичного друкованого органу.

Програма, завдання, читацьке призначення

Зазвичай у передовій статті першого числа кожного нового видання зазначаються програмні засади, цілі та ймовірна читацька аудиторія.

Не відійшла від цієї традиції журналістики й новоутворена редколегія «сурмівчан».

Журнал започатковувався для колишніх і майбутніх українських вояків і мав виконувати чотири головних завдання:

- кристалізувати характер українського вояка;
- поглиблювати любов до України;
- прищеплювати найвищі ідеали українця-вояка;

– ознайомлювати з найвищими досягненнями військової техніки, тактики та стратегії.

Досягнути цього, на думку редколегії, можна на прикладах з подвигів і життя української та світової слави воїнів. Про них ітиметься в коротких статтях, оглядах, нарисах, будь-яких інших матеріалах, які надходитимуть із місць.

Редакція заохочувала до написання таких текстів навіть початківців, без огляду на країну тимчасового перебування, політичних переконань – усіх, хто дійсно бажає добра своєму народу.

У цікавій формі, отож нестандартно, викладені в цій передовиці бачення майбутньої місії журналу: «Ми не будемо встрявати в політичну полеміку... Індивідуальність людини-українця, його духовні вартості, його дорожочінності, оперті на християнській моралі, доля Батьківщини і цих, що в неволі очікують вашої допомоги, – це напрямні нашої праці, нашого життя-боротьби. Сум і плач також відкидаємо. Вояк ніколи не сумує. Смерть, що заглядала нам не раз у вічі, не лякала його. Він знає одно: Перемога! Правда переможе, бо з нами Бог!» [1].

Ще одна цитата з цієї передовиці, у якій віднаходимо глибоке розуміння редакцією своєї місії перед сильно пораненим духовно і фізично своїм читачем та специфічними обставинами вимушеної еміграції: «Сурмач» має внести відпряження для Вас у Ваших буднях на скитальщині. Герої «Сурмача» – це ви, хоч прибиті горем, але стійкі в своїх змаганнях, повні любови і жертовности. Редакція ж доложить всіх старань, щоб він мимо недоліків став для вас дорогим, зрозумілим, щоб ви віднайшли в ньому самих себе» [1].

Редколегія та автори

«Сурмач», як і більшість діаспорних періодичних друкованих органів, творився на голому ентузіазмі жменьки мрійників-одержимців. Необхідні в такій справі редакторські та журналістські навички вони набували в процесі підготовки кожного наступного випуску видання.

Втім у самому ОБВУ виявилось немало колишніх випускників-гімназистів чи студентів університетів, кого тягнуло до творчості, хто вже писав вірші чи малу прозу, хто, зрештою, стояв біля витоків потужного пресового і видавничого руху в італійському таборі Ріміні.

У вихідних відомостях перших чисел журналу всі ті, хто мав причетність до підготовки і випуску чергових чисел, «ховалися» за коротким реченням «Редагує редакційна колегія». Про її склад знаходимо дані в різних документах ОБВУ – обіжниках, звітах, альманахах.

На перших порах редколегія формувалася за принципом представництва з кожного місцевого осередку тямущих до слова й налічувала більше десятка чоловік. Очоловав її упродовж багатьох років голова ОБВУ сотник Михайло Білий-Карпинець, а найближчими працівниками були В. Вашкович, В. Давидяк та І. Федчиняк.

На засіданні Головної управи 1961 року редколегію було реорганізовано. З'явилася посада головного редактора, яким став Святомир Фостун (керував журналом до часу його закриття в 90-х роках), членами редакції затверджені: Михайло Білий-Карпинець, Микола Клименко-Верес (мовний реактор), Теодор Кудлик, Іван Гвоздик, Василь Томків. У 70–80-х роках долучилися: Осип Боднар та Богдан Микитин.

Від середини 60-х років помітно розширюється авторський актив журналу. Постійними дописувачами різножанрових публікацій стають знані в діаспорі майстри слова, низка з яких уже змогли видати власні збірки поезії, художньої прози чи мемуаристики. З-поміж таких – Богдан Бора, Андрій Легіт, Фелікс Кордуба, а також Володимир Стечишин, Мирон Матчак, Василь Томків. Управнішим і частішим на журнальних шпальтах ставало перо колишніх старшинських дивізійників – генерал-поручника Михайла Крата, генерал-полковника Павла Шандрука, полковників Михайла Ліщинського, Євгена Рена.

У цей період редакція залучає до друку статті на військову тему чужинських авторів. За статистичними даними, які знаходимо в альманасі ОБВУ, упродовж 1964–1978 рр. на шпальтах «Сурмача» було вміщено публікацій: українських авторів – 92, чужинських – 29 [2].

Брак редакційних працівників був дошкульним, але з кожним наступним числом журнал ставав усе цікавішим і різноманітнішим.

Періодичність, наклади, поширення

На початку мали намір видавати «Сурмач» як двомісячник загальним обсягом кожного числа 32 сторінки. Видання ілюстроване, чорно-біле. Завжди змінним був лише загальний колір обкладинки.

За умов, якби вдалося досягнути накладу понад три тисячі примірників, була б можливість випускати його щомісячно. Втім, як показує аналіз, перетнути цю позначку, незважаючи на власно створену мережу кольпортерів, редакції не вдалося. Більше того, через

хронічно порожню касу порядку виходу раз на два місяці та планової кількості сторінок вдавалося дотримуватися не завжди. Так, 1955 року вийшло п'ять чисел, 1956 – три (з них перше і друге – спарене), 1957 – лише одне.

Усього за перші вісім років існування в світ вийшло 22 числа «Сурмача» (замість передбачуваних 32). Обсяги окремих чисел тоншали до 16 сторінок або товстшали до 40.

Кілька цікавих даних про ілюстрованість журналу в цей період. Уміщено 105 світлин, понад 50 рисунків, 45 карикатур та шаржів. Тричі змінювалося художнє «обличчя» часопису. Перші п'ять чисел оформлялися художником В. Микулою, від 6 по 20 число використовувалася обкладинка І. Волощак, далі з редакцією співпрацював художник Р. Лісовський.

У журналістиці української діаспори від 60-х років існувала практика випуску підшивок журналів за певну кількість років під одною оправою. Такі комплекти називали грубими книжками. Їх непогано реалізовували як подарункові з нагоди різних річниць. Також дарували найактивнішим авторам, членам редколегії та жертводавцям як вияв вдячності за багаторічну працю. Зазвичай та праця була «без будь-якої винагороди чи гонорарів». Першу таку «грубу книжку», куди під одну оправу увійшли в хронологічному порядку всі досі видані числа, редакція здійснила в 1963 році. Вийшло майже 900 сторінок.

Основна частина накладу розсилалася передплатникам. Однак у традиції діаспорної преси було розсилання дарових примірників з промоційною метою. Такі призначалися для редакцій газет, видавництв, музеїв, бібліотек, окремих оглядачів чи рецензентів.

Тематична палітра

Умовно проблематику публікацій «Сурмача» можна розділити за такими темами:

- військознавство (історія, тактика, стратегія, огляди поточних військових подій, рецензії на твори військової тематики);

- життя й діяльність ОБВУ та споріднених українських комбатантських організацій в Європі та Америці;

- мемуаристика та спомини дивізійників;

- поезія, проза, воєнні нариси;

- релігійна тематика;

- редакційні статті.

Зробимо короткий огляд за цими темами першої «грубої книжки» чисел за період від 1955 по 1963 рік.

Відповідно до програмних цілей часопису *військознавча* тема була провідною. За цією темою налічено найбільше публікацій – понад 70. Войовнича політика комуністичної Москви щодо «загниваючого капіталізму», провокативні заяви Й. Сталіна, а згодом і М. Хрущова призвели міжнародну політику до стану «холодної війни». Тому й закономірно, що з багатьох статей «Сурмача» також запахло порохом. Про це свідчать такі назви: «Захід пригтовляється до війни» (ч. 1), «Напередодні зудару двох світів» (ч. 1, 2), «Перспективи Заходу в атомній війні» (ч. 2), «Оборона Європи» (ч. 7–8), «Війна – вирішальний засіб політики» (ч. 16).

Низка статей стосується воєнної політики Москви: «Збільшення на оборонні цілі комуністичних країн» (ч. 2), «Советська стратегія атомної бомби» (ч. 16), «Сучасний стан збройних сил СРСР» (ч. 17), «Російський колоніалізм під мікроскопом» (ч. 19).

Йдеться про серйозні аналітичні статті, написані зарубіжними авторами. Цікаво, як їх набувала редакція, маючи у край обмежені творчі і матеріальні можливості? Частково відповідь на це запитання віднаходимо ось у цьому зверненні до читачів: «Знаємо, що членство і читачі «Сурмача» інтересуються військовими проблемами і читають різні статті на військові теми в англійській військовій літературі. Будемо вдячні, коли одержимо від Вас переклади або витинки цікавих статей англійською мовою, або, якщо зможете, випозичити цікаві книжки на згадані теми до використання їх для «Сурмача». Обмін матеріалами допоможе нашій організації і «Сурмачеві» знайомити загал з новими винаходами та досягненнями воєнної техніки» [3].

Судячи з рясноти подібних публікацій у наступних випусках журналу, на заклик редакції відгукнулося немало читачів, зокрема тих, хто вже добре знав англійську мову.

Чимало публікацій закликає читача заглибитися в давню і недавню українську історію та знайти в ній непізнану воєнну звитягу українців (про постання та бойові дії Карпатської Січі, ч. 13; передумови виникнення Першої дивізії Української Національної Армії, ч. 2 і ч. 22; військову звитягу давніх слов'ян, ч. 20). Надибуємо й на статтю з такою незвичною назвою: «Шевченко і військо».

Досить фаховими за рівнем написання сприймаються рецензії на ґрунтовні дослідження зарубіжних авторів, що вийшли різними мовами в різних країнах світу. Скажімо, на книги А. Гутарда «Бій за Францію» і Г. Шретера «Сталінград» (ч. 12), Ф. Овена «Взяття Сінгапуру» (ч. 15), С. Фолса «Мистецтво війни» (ч. 18).

Вміщувалися рецензії й на книги з військової тематики українських авторів. На той час українські видавництва в Америці й Західній Європі вже випустили «Історію українського війська» І. Тиктора, «Похід українських армій» М. Капустянского, «Українську Повстанську Армію» П. Мірчука, «В кігтях двоголового орла» О. Лугового, «Бої Хмельницького» Ю. Тиса-Крохмалюка, «Зимом в бункері» С. Хріна, збірку нарисів «Дружини українських націоналістів у 1941–1942 роках», «Два кулемети» Я. Куридика, «Спогади чотогого УПА Острроверхи» та низку інших. Інформація про такі видання регулярно вміщувалася на останніх сторінках журналу. Здебільшого з такими незвичними приписками-зверненнями до потенційних читачів: «Хлопці, алярм! Гей вставайте! І про книжку пам'ятайте!».

Другою за кількістю статей (близько 50) та обсягом тексту є *мемуаристика*. Журнал «Сурмач» без перебільшення можна назвати першопублікатором спогадів низки колишніх дивізійників про пережите в німецьких концтаборах, під час формування, боїв і відступів дивізії «Галичина», про побут у таборах військовополонених Беллярія, Ріміні англійської зони окупації, їхні реальні житейські історії дорогами зруйнованої Європи (В. Вашкович, І. Візньович, Віра Гнат, В. Гоцький, М. Длябога, П. Маслій). Пізніше ці тексти передруковувалися в інших періодичних виданнях, збірниках, а то й виходили окремими книжками. Скажімо, дві книги В. Гоцького: «На другому етапі» (Лондон, 1990. 206 с.) та «З Перемишля до Ріміні» (Лондон, 1992. 228 с.). Із цієї точки зору такі публікації слід розцінювати як цінне історичне джерело для написання повної історії цих військових формувань українців.

Праця й турботи клітин ОБВУ. До цього блоку матеріалів входили короткі звіти з діяльності Головної управи та місцевих осередків ОБВУ, резолюції річних зборів організації, масові заходи з нагоди національних свят та вшанування пам'яті полеглих побратимів.

Зважаючи на специфіку журналу, *поезія, проза* на його сторінках також мали свої особливості. Здебільшого вони стосувалися героїзації історичних подій та постатей національної історії. З української класики публікувалися відповідної тематики твори Тараса Шевченка («Гомоніла Україна»), Івана Франка («Росіє!»), Олександра Олеся («Терновий вінок»), Миколи Зерова («Шевченкова могила»). Редакція щедро надавала шпальти поетам-дивізіяникам, низка з яких згодом опублікувала власні збірники. З-поміж них – Богдан Бора, Микола Верес, Андрій Легіт.

Герой публікації – українець, яким захоплювався світ

Преса української діаспори на сьогодні є неоціненим і непізнаним на материковій Україні архівом приголомшливих історій успіхів багатьох українців, якими захоплювався увесь світ, але про яких ми й досі нічого не знаємо. Внесок у таке архівування зробив і журнал «Сурмач».

Одну показову історію знаходимо на його сторінках. У третьому числі цього журналу за 1956 рік було вміщено розлогу статтю з нагоди століття заснування королевою Великої Британії Вікторією ордена «За Хоробрість».

Стаття починається з відомого кожному англійцеві вислову королеви: «Мені прикро, що я жінка і не можу боротись разом з вами. Моє серце кривавиться за

багатьох поляглих. Але я знаю, що немає кращої смерти, як загинути на полі бою» [4].

Ці слова вона мовила тоді, коли довідалася про подвиг 18-літнього Карла Лукаса – моряка корабля Британських морських сил, який під час бою у Кримській війні викинув за борт корабля великими руками палаючий запал, урятувавши таким чином і корабель, і своїх побратимів-моряків.

Міркуючи згодом над цим вчинком, королева Вікторія ще не мала тоді своєї відзнаки для подібних подвигів. Тому з власної ініціативи заснувала таку відзнаку – орден «За Хоробрість». Він пізніше отримав у народі назву «Хрест Вікторії».

26 червня 1857 року в столичному Гайд Парку в присутності шести тисяч вояків і півмільйона лондонців перед королівським двором постали перші нагороджені цією медаллю герої. Їх було 61.

Упродовж століття, в якому Британська імперія була залучена більше ніж у сорока війнах, цим орденом було нагороджено за особливі відваги 1400 чоловік. У своїй промові з нагоди століття цієї нагороди в 1956 році королева Британії Єлизавета II наголосила: «Хрест Вікторії – то символ нашої духовної вартости в найбільш критичний час, коли країна є у великій скруті».

Підсумовуючи свою розповідь, автор публікації запитує себе і читачів: «Чи знають наші діти, молоде покоління в Краю, про Крутянців, чи прийде час, коли наші упівці будуть відзначені за їхню хоробрість? А може, в заплату за їхні вчинки їм доведеться кінчати життя далеко на засланні?».

Ця публікація, безумовно, цікава з пізнавального боку. Можливо, вона б і

залишилася в анналах історії української журналістики на чужині саме такою, «не прив'язаною» до українського контексту, якби не її продовження.

Незабаром після виходу цього матеріалу редакція отримала листа від читача П. Зленка такого змісту: «В останньому числі Вашого журналу з'явилася цікава стаття «Століття встановлення Хреста Вікторії». Дозвольте я зроблю маленьке доповнення до неї» [5].

Суть цього доповнення полягала в тому, що читач повідомляв про справді сенсаційний факт, який досі не був відомий загалу: поміж нагороджених цією високою британською відзнакою за виняткову хоробрість на полі бою є один українець – Пилип Коновал. Походив він із села Кульківці Гусятинського повіту на Поділлі, де народився в 1888 році. 1913 року приїхав на заробітки до Канади, знайшов роботу в Оттаві. Через два роки, отримавши громадянство цієї країни, добровольцем пішов до війська. Воював у Франції. У затятому рукопашному бою в околицях Вімі невідомий доти нікому капрал Пилип Коновал вписав своє українське прізвище до золотої книги найхоробріших з хоробрих.

Велич його безстрашного подвигу у деталях описана не одним чужинським автором не в одному чужомовному виданні. Автор «Сурмача» чи не вперше вирішив його переповісти для українського читача. Скористаємося й ми окремими фрагментами цієї оповіді.

Був дощовий день 21 серпня 1917 року. Німці спрямували на канадські військові підрозділи шалений артилерійський вогонь. Здавалося, за якусь мить сотня, в якій воював Коновал, буде вся знищена. Пилип раптово вискочив

з окопу й побіг у напрямку, звідки бив вогонь. Його побратими спочатку подумали, що він збожеволів. Перетнувши ворожу лінію і скориставшись несподіваністю наскоку, убив багнетом трьох німців. Але на нього наближались ще шестеро. Заволодівши ворожим кулеметом, спрямував його проти нападників. А повертаючись до своєї лінії оборони, прихопив із собою у полон ще трьох. Затим він кинувся знищувати ще одне скорострільне гніздо супротивника. Цим разом його схопили і прив'язали до стовпа в окопі. Та й тут він вивернувся, убивши ще кількох захопників. Вже у своєму окопі, звітуючи новопризначеному командирю своєї сотні, німецька куля поцілила його в голову. Рана була серйозною, і Коновал кілька тижнів провів у шпиталі, перебуваючи між життям і смертю. Але – вижив. На початку жовтня того ж року вийшов королівський указ про його нагородження «Хрестом Вікторії».

Українця Пилипа Коновала віншували в числі небагатьох інших героїв 5 жовтня на площі перед Букінгемським палацом у Лондоні в присутності цілого здвигу військових, народу і всього королівського двору. Тодішній король Юрій V прикріпив хрест на грудях українця.

1919 року Пилип Коновал, нікому не відомий український поселенець, повернувся до Канади як славний герой і гордість українців, що живуть у цій країні. Малою зросту, непомітний і скромний, зі шрамом на правій щоці, він працював на ту пору як державний урядовець столиці Канади. По Другій світовій війні Організація українських канадійських ветеранів вибрала його своїм почесним головою.

Вояки-дивізійники та інші збігці, які по закінченні Другої світової війни опинилися в еміграції з територій підрадянської України, звикли до того, що кожна радянська газета чи журнал мав один-єдиний заклик, інакше кажучи – мотто: «Пролетарі всіх країн, єднайтеся!». Трафаретний, а тому нудний, байдужий, який не викликав ні емоцій, ні почуттів, ні спонук до будь-яких дій.

А на обкладинці цього журналу – «За віру прадідівську, за Україну християнську, за Божу правду, за народ!».

Саме цього мотто віковичної боротьби українських вояків – синів степів, Поділля, Карпат, Волині і Полісся – редакція неухильно дотримувалася упродовж усіх років підготовки до друку цього непізаного і непоцінованого в Україні українознавчого видання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Замість передовиці. *Сурмач*. 1955. Ч. 1. С. 3.
2. Видавнича діяльність. *Альманах ОБВУ*. Ч. 2. Лондон, 1980. С. 42.
3. Від редакції. *Сурмач*. 1955. Ч. 5. С. 40.
4. І. Ф. Століття встановлення хреста Вікторії. *Сурмач*. 1956. Ч. 3. С. 16.
5. Із листів до редакції. *Сурмач*. 1957. Ч. 1 (9). С. 31.

REFERENCES

1. Instead of the Foreword. (1955). *Surmach*, Vol. 1, p. 3. [in Ukr.]
2. Publishing Activity. (1980). *Almanakh OBVU (AFUS Almanac)*, Vol. 2. London, p. 42. [in Ukr.]
3. The Editor's Note. (1955). *Surmach*, Vol. 5, p. 40. [in Ukr.]
4. I. F. (1965). A Centennial of Victoria Cross Establishment. *Surmach*, Vol. 3, p. 16. [in Ukr.]
5. From the Letters to Editors. (1957). *Surmach*, Vol. 1 (9), p. 31. [in Ukr.]

Журнал започатковувався для колишніх і майбутніх українських вояків і мав виконувати чотири головних завдання:

- кристалізувати характер українського вояка;
- поглиблювати любов до України;
- прищеплювати найвищі ідеали українця-вояка;
- ознайомлювати з найвищими досягненнями військової техніки, тактики та стратегії.

Досягнути цього, на думку редколегії, можна на прикладах з подвигів і життя української та світової слави воїнів. Про них ітиметься в коротких статтях, оглядах, нарисах, будь-яких інших матеріалах, які надходитимуть із місць.